

KİTAP İNCELEMESİ

Guillaume DEVIN, *Méthodes de Recherche en Relations Internationales* (Paris, Presses de Sciences Po, 2016)

Merve ÖZDEMİRKIRAN EMBEL

Dr. Öğretim Üyesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü,
Marmara Üniversitesi

Bu kitap değerlendirmesine atıf için

Özdemirkıran Embel, Merve, Kitap Değerlendirmesi: “Guillaume Devin, *Méthodes de Recherche en Relations Internationales*, Paris, Presses de Sciences Po, 2016”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 16, Sayı 62, 2019, s. 159-162, DOI: [10.33458/uidergisi.588965](https://doi.org/10.33458/uidergisi.588965)

Erişim İçin: <https://dx.doi.org/10.33458/uidergisi.588965>

Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği | Uluslararası İlişkiler
E-Posta: bilgi@uidergisi.com.tr

Bu makalenin tüm hakları *Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği*'ne aittir. Önceden yazılı izin almadan hiçbir iletişim, kopyalama ya da yayın sistemi kullanılarak yeniden yayımlanamaz, çoğaltılamaz, dağıtılamaz, satılamaz veya herhangi bir şekilde kamunun ücretli/ücretsiz kullanımına sunulamaz. Akademik amaçlı alıntılar bu kuralın dışındadır. Yazıda belirtilen fikirler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK Derneğini, editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.

Méthodes de Recherche en Relations Internationales

Guillaume Devin (Der.)

Presses de Sciences Po, Paris, 2016, 270 sayfa, ISBN 978-2-7246-1895-2

Merve ÖZDEMİRKIRAN EMBEL

*Dr. Öğr. Üyesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (Fransızca) Bölümü, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
E-posta: merve.ozdemirkiran@marmara.edu.tr*

Paris Siyasal Araştırmalar Enstitüsü'nde (*Sciences Po*) Uluslararası İlişkiler (UI) profesörü olan Guillaume Devin'in editörlüğünde bir araya gelen akademik yaşamın farklı aşamalarındaki 22 araştırmacının bölümlerini kaleme aldığı *Méthodes de Recherche en Relations Internationales* (Uluslararası İlişkilerde Araştırma Yöntemleri) başlıklı kitap 2016 yılında *Les Presses de Sciences Po* yayınevi tarafından Paris'te basılmıştır.

Fransa'da UI disiplininin Hukuk, Tarih, Coğrafya, Sosyoloji gibi temel disiplinlerden ayrışmasını sağlayacak özgün kavram ve metotlar üretebilmesi ve bu 'Amerika menşeli yeni' alana karşı şüpheli ve dışlayıcı bir tavrı olan Fransız sosyal bilimler dünyasında özerk bir disiplin haline gelmesi hayli uzun sürdü. 2000'lerin başına kadar resmi bilim kuruluşları ve pek çok üniversite tarafından ayrı bir disiplin olarak tanınmayan UI, bugün Fransa'nın çeşitli kentlerinde daha da önemlisi ülkenin en prestijli üniversitelerinde kendi adına kürsüleri olan bağımsız ve oldukça revaçta bir sosyal bilim alanı haline geldi. Anglosakson dünyaya kıyasla Fransa'da yavaş ve temkinli gelişen UI disiplini tam da bu nedenle Fransız sosyal bilim anlayışının içinde kendine özgü nitelikler taşımakta ve bu yönüyle dünyadaki UI çalışmalarına özgün katkı sağlamaktadır. Alanın önemli isimlerinden Guillaume Devin'in derlediği bu kitap, Fransa'da ilk kez UI disiplininin metodolojisine ilişkin farklı yaklaşımları bir araya getirmekte ve bu ülkede kendine özgü koşullarda gelişen UI'nin 'nasıl araştırıldığını' pek çok farklı açıdan gözler önüne sermektedir.

Uluslararası İlişkileri, Fransa'da sosyal bilimler alanına hâkim olan sosyoloji geleneğini takiben 'sosyal olgular' olarak niteleyen çalışma, UI teorileri alanında yazılmış çok sayıda eser olmasına rağmen söz konusu sosyal olguların nasıl araştırıldığına, yani metoduna ilişkin gelişmiş bir yazın olmadığı ve bu konunun ihmal edildiği savıyla harekete geçilerek oluşturulmuştur. Kitabın bu yönüyle yazarlar, hem UI akademisyenlerine (ister kıdemli ister çırak olsunlar) Fransa'daki UI mutfağını anlatmakta hem de Fransız meslektaşları kadar dünyadaki UI akademisyenlerine de teorinin gölgesinde kalan metodun önemini hatırlatmaktadır. Kitabın Giriş kısmında editör Devin'in vurguladığı gibi bu çalışmayı ortaya çıkaran fikir, Fransa'da özgün olarak gelişen 'Uluslararası İlişkiler Sosyolojisi' adıyla bilinen alanda üretilen bilimsel çalışmaların tamamlayıcısı olmakla ilgilidir.

20'den fazla araştırmacının tecrübe ettikleri metotları bilimsellik ilkesi çerçevesinde ve pek çok örnek olayla ortaya koyduğu bu zengin ve titizlikle hazırlanmış kitap Uİ alanında araştırma yaparken yararlı olacak veri, kaynak ve metotların bir panoramasını sunmaktadır. Çalışma, veri bankalarının kullanımı, mülakat yapma biçimleri, haritalandırma, söylem ve görüntü analizi, niceliksel analiz gibi sadece Uİ alanına özgü olmayan, sosyal bilimlerin tamamında uygulanan metotları sorgulayıcı bir yaklaşımla ele almaktadır. Kitap tam da bu nedenle salt Uİ alanında çalışan öğrenci ve araştırmacıların ilgiyle sınırlı değildir ve tüm sosyal bilimler camiası için yakından incelemeye değer niteliktedir.

Girişi editör Devin tarafından kaleme alınan kitap dört kısımdan ve toplam on üç bölümden oluşmaktadır. 'Doğal Olarak Aksi İddia Edilebilir Birkaç Ön Görüş' başlıklı ilk kısım biri Guillaume Devin ve Marie-Françoise Durand tarafından yazılmış 'Tasvir Etmek, Ortaya Koymak ve Yorumlamak' ve diğeri 'Araştırma Nesnesinin Oluşturulması ve Uluslararası İlişkiler Alanında Karşılaştırma' başlıklı Thomas Lindemann'ın yazdığı bölüm olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Sosyal bilimlerde araştırma yapmanın üç ana 'anı' (*moments*) olarak tanımladıkları tasvir, temsil ve yorumlamayı ayrıntılı bir biçimde ele alan Devin ve Durand kitabın sonraki bölümleri için nitelikli bir zemin hazırlamışlardır. Takip eden bölümde Lindemann yine sosyal bilimler için önemi büyük olan karşılaştırma yönteminin, karmaşık olarak nitelediği Uİ alanında nasıl uygulanabileceğini tartışmakta ve idiografik yaklaşım, bilimsel karşılaştırma ve bağlam içinde karşılaştırma alt bölümlerinde ele aldığı çeşitli örneklerle (2003 Irak'a uluslararası müdahale, 2011 Libya'ya müdahale, Vietnam Savaşı, Graham Allison'ın Küba Krizi yaklaşımı vb.) ilk bölümün oluşturduğu zemine katkı sağlamaktadır.

İkinci kısım 'Bazı Kaynaklar ve Bunların İşlenmesi' başlığını taşımaktadır. Bu kısmı oluşturan dört bölümün ilki Una Bergmane'in 'Dışışleri Arşivlerinin İncelenmesi: Fransa ve Amerika Örnekleri' başlıklı yazısıdır. Uİ alanında çalışan araştırmacılarla tarihçiler arasındaki metodolojik yakınlığa dikkat çeken Bergmane, Uİ alanının giderek daha sıkça arşivlere yöneldiği tespiti yaparak Fransa ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki (ABD) arşivlerde en güncel dokümanlara ulaşmak için anahtar öneriler sunmaktadır. Bu bölüm kapsamında Fransa'daki Courneuve ve Nantes'ta bulunan Diplomatik Arşivler Merkezi ve ABD'deki Roosevelt döneminden beri korunan Başkanlık Arşivleri ve *Cold War History Project* gibi özel arşivler yakından incelenmiştir.

'Görüntüleri Ciddiye Almak: Nasıl Analiz Edilebilirler?' başlıklı takip eden bölümde, görüntünün önemini, Irak ve Suriye savaşlarından örneklerle vurgulayan ve sosyal medya platformlarındaki etkileşimlerin yüzde 87'sinin görüntüler aracılığıyla yapıldığını hatırlatan Coentien Cohen ve Frédéric Ramel Uİ'de görüntünün nasıl bir kaynak olabileceğinin yollarını açıklamaktadırlar. Sıra dışı ve yeni kaynaklara değinmesi bakımından kitabın belki de en ilginç bölümlerinden biri sayılabilecek bu bölüm sosyal bilimlerde görüntünün rolünü anlamayı 'görüntü okur-yazarlığı' olarak ifade etmekte ve görüntülerin dışlanması önemli bir kaynak kaybı olarak nitelemektedir.

Marie-Françoise Durand ve Benoît Martin'in ortaklaşa yazdıkları 'Aktörlerin ve Toplumların Mekânsal Boyutunu Düşünmek ve Ortaya Koymak' başlığını taşıyan üçüncü bölümde, haritalandırmanın sosyal bilimlerde nasıl kullanıldığı tarihsel süreç dikkate alınarak değerlendirilmiş, ardından uluslararası göç olgusu üzerinden bir inceleme örneği sunulmuştur. Birleşmiş Milletler üzerine yürütülmüş bir araştırmanın nasıl inşa edildiğini aktaran 'BM'nin İnternet Sunucusu, Kurumsal Çoktarafılığın İnternetteki Yüzü' başlıklı Mélanie Albaret ve Delphine Placidi-Frot tarafından yazılan bölüm ise tıpkı Cohen ve Ramel'in yazdığı bölüm gibi, görüntü ve hızlı haberleşme çağının belirleyicisi olan interneti sosyal bilimlerde bir ana kaynak olarak ortaya koyması bakımından dikkat çekicidir. Bu

bölümde BM'nin ve alt organlarının (Güvenlik Konseyi, *Ecosoc* gibi) web sitelerinin hem ortak BM kurum kimliğini hem de öznel kurum kimliklerini ne şekilde yansıttıkları, sitede bulunan belgelerin içerik ve sınıflandırılmaları bakımından kurumun yapısıyla ne şekilde ilişkilendirilebilecekleri karşılaştırmalı olarak tartışılmıştır.

Üçüncü kısım, Uİ disiplininde sosyolojiye bağlılıktan ötürü 'Fransız dokunuşu' olarak adlandırabileceğimiz saha çalışmaları üzerinedir. Fransa'daki Uİ alanının özgün metodolojisini gözler önüne seren bu kısım, Devlin'in eski öğrencileri olan Marieke Louis, Lucile Maertens ve Marie Saiget'nin ortaklaşa yazdıkları ve Uİ alanında saha çalışmasının nasıl örgütleneceğini sistematik bir şekilde ortaya koyan 'Saha Çalışması' başlıklı bölüm ve Delphine Alles, Auriane Guilbaud ve Delphine Lagrange'in kaleme aldıkları saha çalışmalarının netameli, bir o kadar da etkili ve verimli metodu olan mülakat tekniklerini inceleyen 'Uluslararası İlişkilerde Mülakat' başlıklı bölümden oluşmaktadır. Uluslararası örgütler nezdinde yürütülen araştırmaları örnek olarak sunan Louis, Maertens ve Saiget'nin kaleme aldıkları bölüm antropoloji ve sosyoloji geleneğinin mirası olan etnografik yöntemin Uİ alanındaki uygulamasını ve bu uygulamanın geçerliliğini tartışmaktadır. Katılımcı gözlem, doğrudan gözlem, özdeşleşme (*immersion*), mülakat gibi etnografik yaklaşımda kullanılan yöntemlerin Frankofon sosyal bilim anlayışında kapladığı yeri ve önemini vurgulayan yazarlar bu yöntemlerin genellikle teorik yaklaşımları benimseyen Uİ alanında giderek nasıl değer kazandıklarını anlatmaktadırlar. Yazarlar burada üç somut örnek üzerinden söz konusu yöntemleri uygularken nelere dikkat edilmesi gerektiğini, ne tür zorluklarla karşılaşılabilirliğini ve nelere meydan okunabileceğini ayrıntılı olarak ele almaktadırlar. Saha çalışmalarında yaygın şekilde uygulanan ve Fransa'da üretilen Uİ çalışmalarında sıkça karşımıza çıkan mülakat yöntemi bir sonraki bölümde tüm veçheleriyle ele alınmıştır.

Bütünüyle Uİ disiplininde niceliksel yöntemlere ayrılmış olan dördüncü ve son kısım, 'Niceliksel Yaklaşımların Katkıları' başlığını taşımaktadır. 'Dünyayı Sayılarla Anlamak: Uluslararası İlişkilerde Niceliksel Yaklaşımlar' başlıklı ilk bölümde Vincent Tiberj *quantophobie* olarak adlandırdığı genel olarak sosyal bilimlerde özel olarak da Uİ disiplininde 'sayılardan kaçınma' eğiliminin sebeplerini tartışırken, Fransız sosyal bilim anlayışında bu durumun çok daha yaygın olduğunu vurgulamaktadır. Yukarıda da sözü edildiği üzere Fransa'daki sosyal bilim evreninde, Anglo-Amerikan yaklaşımlara yönelik eleştiriler ve mesafeli tutum Fransa'da niceliksel yöntemlere başvurulmasını da geciktirmiş ve sınırlandırmıştır. Sosyal olguların teknik biçimde, sayısal verilerle açıklanmaya çalışılmasını eleştiren genel eğilim Fransa'da niceliksel yöntemleri sosyolojinin ve siyaset biliminin birkaç alt alanına sıkıştırmıştır. Tiberj bu genel durumu hatırlattıktan ve kendi deyimiyle *quantophobie*'yi açıkladıktan sonra niceliksel yöntemlerin Uİ alanında hangi amaçlarla kullanılabilirliğine dair kısa bir değerlendirme sunmuş ve olay incelemelerine de yer veren ileriki dört bölüm için analitik bir zemin hazırlamıştır.

Simon Hug, 'Uluslararası İlişkilerde Niceliksel Verilerin İşlenmesine Örnekler' başlıklı bölümde öncelikle Uİ alanının prestijli dergilerinin niceliksel araştırma yöntemlerine başvuran çalışmalara giderek daha çok yer vermelerine yine istatistiki verilere dayanarak değinmiş, ardından da 'uluslararası müzakere', 'şiddet' ve 'uluslararası kurumlar' temalarına odaklanarak bu temalar üzerine yürütülen ve niceliksel yöntemlere dayanan araştırmaları pek çok grafik ve matematiksel araç kullanarak mercek altına almıştır. Médéric Martin-Mazé ise 'Uluslararası İlişkilerde Çoklu Uyum Analizi' başlıklı bölümde, kamuoyu anketlerinde sıklıkla kullanılan bir yöntem olan 'çoklu uyum analizinin' Uİ alanında nasıl

bir analiz aracı haline getirilebileceğini tartışmıştır. Söz konusu analitik araca Fransız sosyolog Pierre Bourdieu'nün sıklıkla başvurduğunu hatırlatan yazar, Fransız sosyal bilimler dünyasındaki Bourdieu etkisine rağmen bu yöntemin pek de revaçta olmadığına dikkat çekmekte ve çoklu uyum analizini '1992-2012 yılları arasında sınır kontrolü ve güvenliği alanında Orta Asya devletlerinin yararlandığı teknik desteği' incelediği araştırmasına nasıl uyguladığını etraflıca ortaya koymaktadır. Niteliksel ve niceliksel araştırma yöntemlerinin kesişim alanında bulunan içerik analizine yer veren 'Sözcükler ve Söylemler: Nitelikselden Niceliğe' başlıklı bölümde Alice Baillat, Fabien Emprin ve Frédéric Ramel Uİ alanının temel materyalleri olarak tanımladıkları uluslararası antlaşmalara, beyanlara ve kararlara odaklanarak, söz konusu metinlerin bir yandan 'sözcük bilim' (*lexicologie*) çerçevesinde niceliksel araçlarla, diğer yandan 'siyaset felsefesi' çerçevesinde niteliksel olarak aynı anda, birbirinden ayrı ve birbirini tamamlayan iki yöntemle nasıl ele alınıp incelenebileceklerini açıklamaktadırlar. Son 10 yılda salt Uİ alanında değil sosyal bilimlerin tamamında dikkat çeken, bilimsellik tartışmalarında araştırmacıların elini güçlendiren 'karma metot' kullanımına bir örnek olarak gösterilebilecek bu analiz, kitabın ilgiyle okunan ve özel bir dikkati hak eden bir diğer bölümüdür. Son olarak Milena Dieckhoff, Benoit Martin ve Charles Tenenbaum'un ortaklaşa kaleme aldıkları 'Sınıflandırmak, Düzene Koymak ve Niceliğe Sürdürebilmek' başlıklı bölüm, Uİ'de niceliksel araştırma yöntemlerini ele alan bu son kısmı söz konusu yöntemlere ilişkin görece bir eleştiriyle tamamlamaktadır. Araştırmalarda kullanılan verilerin 'menşesine' odaklanan, başka bir ifadeyle verilerin 'nasıl inşa edildiği' sorusunu soran yazarlar istatistiklerin araştırmacılara sağladığı objektiviteye rağmen sosyal olguları dar alanlara indirgemek gibi bir yan etkiye sahip olduklarına dikkat çekmekte ve 'istatistikleri önceleyen realist paradigma' (*paradigme réaliste statistique*) ile inşacı yaklaşım arasında bir orta yol önermeye çalıştıklarını ifade etmektedirler.

Dünyanın farklı ülkelerinde Uİ alanında araştırma yapan, yazına katkı sağlayan pek çok akademisyen tarafından az ve çoğu kez de yanlış bilinen Fransa'daki Uİ çalışmalarının niteliğini, çeşitliliğini ve zenginliğini gözler önüne seren bu kitap sadece Fransa'ya ya da Frankofon Uİ yazınına özgü olmayan, disiplinde genellikle ihmal hatta göz ardı edilen yöntem sorununa eğilmesi bakımından oldukça kıymetlidir. Fransızca konuşan Uİ akademisyenleri ve öğrencileri için değerli bir temel kitap olabilecek düzeyde titizlik ve akademik yetkinlikle hazırlanmış olması da bu kitabı 1990'ların ikinci yarısından beri özellikle Bertrand Badie, Marie-Claude Smouts, Béatrice Giblin, Yves Lacoste, Didier Bigo gibi araştırmacıların çalışmalarıyla Uİ alanına özgün katkı sağlayan Fransız dokunuşunun genç kuşakla süreceğinin habercisi kılmaktadır.